

Maciej Szczepaniak

MSZA FONOGENICZNA

Pierwsza polska radiowa transmisja mszy świętej
i towarzyszące jej okoliczności

ADAM MICKIEWICZ UNIVERSITY IN POZNAŃ
FACULTY OF THEOLOGY
STUDIES AND TEXTS

160

Maciej Szczepaniak

PHONOGENIC MASS

The first Polish radio transmission
of the Holy Mass and its circumstances

POZNAŃ 2013

UNIwersytet IM. ADAMA MICKIEWICZA W POZNANIU
WYDZIAŁ TEologiczny
STUDIA I MATERIAŁY

160

Maciej Szczepaniak

MSZA FONOGENICZNA

Pierwsza polska radiowa transmisja mszy świętej
i towarzyszące jej okoliczności

POZNAŃ 2013

RADA WYDAWNICZA

DOROTA DRZEWIECKA-NOWAK, JACEK HADRYŚ, BOGUSŁAW KOCHANIEWICZ,
ADAM PRZYBECKI, JAN SZPET – PRZEWODNICZĄCY, PAWEŁ WYGRALAK

Recenzenci

ks. prof. UO dr hab. MAREK LIS – Uniwersytet Opolski
o. prof. KUL dr hab. ROLAND PREJS OFMCap – Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

PUBLIKACJA FINANSOWANA Z FUNDUSZU WYDZIAŁU TEOLOGICZNEGO
UNIwersytetu IM. ADAMA MICKIEWICZA W POZNANIU

ISBN 978-83-63266-81-3

UNIwersytet IM. ADAMA MICKIEWICZA W POZNANIU

WYDZIAŁ TEOLOGICZNY

REDAKCJA WYDAWNICTW

61-111 POZNAŃ, UL. WIEŻOWA 2/4

e-mail: thfacwyd@amu.edu.pl

tel./fax (61) 851-97-43

<http://www.teologia.amu.edu.pl>

Projekt graficzny serii: PAWEŁ PAK

Opracowanie redakcyjne: DOROTA DRZEWIECKA-NOWAK

DRUK: ZAKŁAD GRAFICZNY UAM, 61-712 POZNAŃ, UL. H. WIENIAWSKIEGO 1

SPIS TREŚCI

WSTĘP	13
I. TEOLOGICZNO-KANONICZNY KONTEKST DECYZJI O TRANSMISJI NABOŻEŃSTW	21
1. NOWY ARCYBISKUP GNIEŹNIEŃSKI I POZNAŃSKI	21
1.1. Nominacja nowego arcybiskupa gnieźnieńskiego i poznańskiego	22
1.2. Działania abp. Augusta Hlonda w latach 1926-1927	25
2. DECYZJA W KONTEKŚCIE WĄTPLIWOŚCI	36
2.1. Kanoniczny aspekt decyzji o transmisji mszy świętej	37
2.2. Negatywna opinia Kongregacji Świętego Oficjum	40
2.3. Rozstrzygnięcie wobec przemian kulturowych	44
II. PIERWSZE POLSKIE TRANSMISJE NABOŻEŃSTW	49
1. NADAWCA: RADIO POZNAŃSKIE	50
1.1. Urządzenie <i>broadcastingu</i> w Poznaniu	50
1.2. Kazimierz Okoniewski	62
1.3. Rozwój rozgłośni i ruch radioamatorów	67
2. PRÓBNE EMISJE RADIA POZNAŃSKIEGO	75
3. TRANSMISJE NABOŻEŃSTW WIELKANOCNYCH	80
3.1. Transmisja rezurekcji 16 kwietnia 1927 roku	80
3.2. Pierwsza transmisja mszy świętej 17 kwietnia 1927 roku	85
3.3. Transmisja mszy świętej 18 kwietnia 1927 roku	89
4. UROCZYSTA INAUGURACJA RADIA POZNAŃSKIEGO	90
5. EMISJE Z POZNANIA RETRANSMITOWANE PRZEZ POLSKIE RADIO	92
5.1. Transmisja mszy świętej 3 maja 1927 roku	93
5.2. Transmisje z katedry stałym punktem programu	95
6. FORMALNA DECYZJA O TRANSMISJACH	98
6.1. Dekret prymasa Polski	98
6.2. Pierwszoplanowa rola ks. Stanisława Adamskiego	101
7. TRUDNOŚCI FINANSOWE I TECHNICZNE	108
8. BEZPRECEDENSOWA ROLA ŚRODOWISKA POZNAŃSKIEGO	113

III. MSZA ŚWIĘTA JAKO WYDARZENIE SŁOWNO-MUZYCZNE	119
1. LITURGIA MSZY ŚWIĘTEJ	120
2. MUZYKA TRANSMITOWANEJ LITURGII	122
2.1. Radio a kultura muzyczna Poznania	123
2.2. Ksiądz Wacław Gieburowski i Poznański Chór Katedralny	125
2.3. Repertuar radiowych transmisji	130
2.4. Kształtowanie polskiej kultury muzycznej	135
3. SŁOWO W TRANSMISJACH Z KATEDRY	142
3.1. Troska o dobór kaznodziejów	142
3.2. Zasady skutecznego przepowiadania radiowego	144
3.3. Społeczny odbiór kazań	151
4. PRZESTRZEŃ FONICZNA POZNAŃSKICH TRANSMISJI	153
4.1. Miejsce celebracji	153
4.2. Wydarzenie przekazywane na żywo	164
5. ODBIORCY RADIA POZNAŃSKIEGO	172
5.1. Zasięg rozgłośni	172
5.2. Szerokie grono odbiorców	173
5.3. Chorzy i osoby starsze	180
5.4. Wierzący i niewierzący	184
5.5. Motyw słuchania transmisji mszy świętej w literaturze	186
5.6. Różnorodność celów stawianych transmisjom	190
IV. DROGA DO AKCEPTACJI TRANSMISJI	193
1. POZNAŃSKIE TRANSMISJE A STOLICA APOSTOLSKA	193
1.1. Wyjaśnienia kard. Hlonda	194
1.2. Prymas Polski a Święte Oficjum	197
2. STATUS QUO A REFLEKSJA TEOLOGICZNA	199
2.1. Zapotrzebowanie na transmisje mszy świętych	200
2.2. Transmisje inspiracją do zainteresowania radiem	203
2.3. Kwestie do rozstrzygnięcia	206
2.3.1. <i>Praeceptum dominicale</i>	206
2.3.2. Audycje religijne a niereligijne	215
2.3.3. Wykorzystanie transmisji w kościele	220
3. REPERKUSJE PIERWSZEJ DECYZJI ŚWIĘTEGO OFICJUM	221
3.1. Poznańskie transmisje nadużyciem	221
3.2. Ujawnienie decyzji Świętego Oficjum	227
3.3. Dialog między kongregacjami	231
4. POWSTANIE RADIA WATYKAŃSKIEGO	233
4.1. Pierwsze słowa papieża w radiu	233
4.2. Próby radiofoniczne i radiotelefonia	236

5. PRZEŁOM W RECEPCJI TRANSMISJI MSZY ŚWIĘTYCH	238
6. DALSZY WĄTPLIWOŚCI KIEROWANE DO ŚWIĘTEGO OFICJUM	243
6.1. Detroit	244
6.2. Praga	244
6.3. Arquenay	245
6.4. Palermo	246
6.5. Malta	247
6.6. Montevideo	249
7. AKCEPTACJA TRANSMISJI MSZY ŚWIĘTYCH	249
7.1. Votum teologa Świętego Oficjum z 1936 roku	251
7.2. Opinia Kongregacji Świętych Obrzędów i Penitencjarii Apostolskiej	255
7.3. Akceptacja potwierdzająca praktykę	256
ZAKOŃCZENIE	261
WYKAZ SKRÓTÓW	265
BIBLIOGRAFIA	267
TABLICA CHRONOLOGICZNA	283
SPIS ILUSTRACJI	287
INDEKS OSOBOWY	291
SUMMARY	295

CONTENTS

INTRODUCTION	13
I. THEOLOGICAL AND CANONICAL CONTEXT OF THE DECISION ON TRANSMISSIONS OF LITURGY	21
1. THE NEW ARCHBISHOP OF GNIEZNO AND POZNAN	21
1.1. The election of the new archbishop of Gniezno and Poznan	22
1.2. The actions of archbishop August Hlond during 1926-1927	25
2. DECISION IN THE CONTEXT OF DOUBTS	36
2.1. Canonical aspect of decision on transmissions of the Holy Mass	37
2.2. Negative opinion of the pope and the Holy Office	40
2.3. Decision in relation to cultural changes	44
II. FIRST POLISH TRANSMISSIONS OF LITURGY	49
1. BROADCAST STATION: POZNAN RADIO	50
1.1. Set up of <i>broadcast</i> in Poznan	50
1.2. Kazimierz Okoniewski	62
1.3. Development of the radio station and the movement of radio-animators ...	67
2. TRIAL BROADCAST OF POZNAN RADIO	75
3. TRANSMISSIONS OF EASTER LITURGY	80
3.1. Transmission of resurrection on 16 th April 1927	80
3.2. First Polish transmission of Holy Mass on 17 th April 1927	85
3.3. Transmission of Holy Mass on 18 th April 1927	89
4. SOLEMN INAUGURATION OF POZNAN RADIO	90
5. BROADCAST FROM POZNAN RETRANSMITTED BY THE POLISH RADIO	92
5.1. Transmission of Holy Mass on 3 rd of May 1927	93
5.2. Transmissions from cathedral as a fixed item on the program	95
6. FORMAL DECISION ON TRANSMISSIONS OF HOLY MASSES	98
6.1. Decree of Primate of Poland	98
6.2. Role of Father Stanislaw Adamski	101
7. FINANCIAL AND TECHNICAL DIFFICULTIES	108
8. EXCEPTIONAL ROLE OF THE POZNAN SOCIETY	113

III. HOLY MASS AS A VERBAL AND MUSICAL EVENT	119
1. THE LITURGY OF HOLY MASS	120
2. MUSIC OF TRANSMITTED LITURGY	122
2.1. Radio and musical culture of Poznan	123
2.2. Father Wacław Gieburowski and Poznan Cathedral Choir	125
2.3. Repertoire of radio transmissions	130
2.4. Formation of Polish musical culture	135
3. PREACHING DURING TRANSMISSIONS FROM CATHEDRAL	142
3.1. Thorough choice of preachers	142
3.2. Principles of effective radio preaching	144
3.3. Receipt of sermons in the society	151
4. PHONIC SPACE OF POZNAN TRANSMISSIONS	153
4.1. Place of celebrations	153
4.2. Live event	164
5. RECIPIENTS OF POZNAN RADIO	172
5.1. Scope of broadcast station	172
5.2. Broad audience	173
5.3. The sick and elderly	180
5.4. The faithful and non-faithful	184
5.5. Listening of transmissions of Holy Mass in literature	186
5.6. Variety of objectives set up for transmissions	190
IV. THE WAY TO APPROVAL OF TRANSMISSIONS	193
1. POZNAN TRANSMISSIONS AND THE HOLY SEE	193
1.1. Explanations of card. August Hlond	194
1.2. Primate of Poland and Holy Office	197
2. STATUS QUO AND THEOLOGICAL REFLECTION	199
2.1. Demand for transmissions of Holy Mass	200
2.2. Transmissions as inspiration for interest in radio	203
2.3. Open questions	206
2.3.1. <i>Praeceptum dominicale</i>	206
2.3.2. Religious and non-religious broadcasts	215
2.3.3. Use of transmissions in the Church	220
3. REPERCUSSIONS OF THE FIRST DECISION OF THE HOLY OFFICE	221
3.1. Poznan transmissions as abuse	221
3.2. Making public of Holy Office's decision	227
3.3. Dialogue between congregations	231
4. FORMATION OF RADIO VATICAN	233
4.1. First words of a pope on the radio	233
4.2. Radiophonic attempts and radiotelephony	236

5. BREAK-THROUGH IN RECEPTION OF TRANSMISSION OF HOLY MASSES	238
6. FURTHER DOUBTS DIRECTED TO THE HOLY OFFICE	243
6.1. Detroit	244
6.2. Prague	244
6.3. Arquenay	245
6.4. Palermo	246
6.5. Malta	247
6.6. Montevideo	249
7. APPROVAL OF TRANSMISSIONS OF HOLY MASSES	249
7.1. <i>Votum</i> of a theologian of the Holy Office from 1936	251
7.2. Opinion of the Congregation of Holy Rites and Apostolic Penitentiary	255
7.3. The approval that confirmed the existing practice	256
CONCLUSION	261
ABBREVIATIONS	265
BIBLIOGRAPHY	267
CHRONOLOGICAL TABLE	283
ILLUSTRATION INDEX	287
PERSON INDEX	291
SUMMARY	295